

KARACADAĞ

DIYARBAKIR HALKEVİ DERGİSİ

İÇİNDEKİLER

19 Mayıs		Ömer Öner
Diele	(Şiir)	Ş. Tekin
Neşide	(Şiir)	M. Rüşdî Ayaz
Bir tarih 19 Mayıs		K. Baykal
Bir hitabe		Osman Ocak
Artık oğulları ve şehrimizdeki eserleri		K. Baykal
Hami'nin bir mersiyesi		Süleyman Savaş
Kıra akdi — Adi icar		Muazzez Tümer
Diyarbakırlı bilginler ve ozanlar		A. Şevket Kavut
Halkevi dergileri arasında		K. Baykal
Halkevi haberleri		. . .

SAYI: 40

Mayıs

1941

CİLT : 4

DIYARBAKIR BASIMEVİ

Yazı Hey'eti

Dil Edebiyat komitesi :

Salim Atalık — Kâzım Baykal — M. Rüştü Ayaz
Süleyman Savcı

MUHABİR AZA : Cavit Demiral (Lice) Münip Gültekin (Ergani)
Fuat Arıkan (Eğil) Calâl Şefkatlioglu (Kulp)

Umumi Neşriyatı İdare eden Yazı İşleri Müdürü
AGÂH ARMAN

Abone Şartları : Yıllığı 100 Kuruş 6 Altı aylığı 50 Kuruş Fıatı 10 Kuruş.

Abone olmak isteyenler Diyarbakır Halkevi başkanlığına müracaat etmelidir.

KARACADAĞ

Diyarbakır Halkevi Tarafından ayda bir Çıkarılır

1 9 M A Y I S

Ömer Öner

Bütün bir Türk yurdunda, bütün bir Türk gençliğinin havası alkış dalgalarıyla sarsılan geniş meydanlıklardaki spor hareketlerini bütün Ulusça doya doya seyrettik. Kafalara yerleşen intibalar çok esaslı ve derin. Ulusun istikbaline ait sezilen ümitler bu gün çok daha açık ve daha tatminkâr.

“Büyük bir ulusun gelecekteki kudretini ölçmek için ne büyük bir vesileydi bu kaynaşma. „ Her Türk gencinin mert ve mağrur kafasında taşıdığı ölçülmez imanı görmek zeykini insan ancak bu gün tadabilir. Öyle görüyor ve anlıyorum ki kuvvetli temellere dayanan ve fakat yeni esaslar dahilinde işlenen spor ve gençlik hareketlerimiz şimdiye kadar yaptığımız ana devrimlerimiz kadar esaslı ve geniştir. “Güzel yurdu-muzu, dipdiri ve sağlam bir bün-

ye içerisinde çalışan bir makina haline sokma yolundayız. „ Geçmişin kara kalbli mefkûresi önünde sıkı bir zihniyetle eğilen cılız ve çürük kafalı vatan unsuruna ihtiyaç kalmadığını yeni yeni doğmakta olan medeni ihtiyaçlarımız bizzat bağıra bağıra anlatmaktadır.

Şu günün gençliğine hitap etmesini bilen bu kadar hadisat mevcutken anlamak kudretini kaybetmenin acısı pek büyüktür.

Her ulusun önce milli bir varlığı, sonra da bu esas varlığın özü demek olan gençlik unsuru mevcuttur. Bir milletin kadir ve kahir kuvvetini şüphesizdir ki gençlik unsuru meydana getirmektedir. Herhangi bir milli davanın tahakkuku yolunda ilk hareket noktası yine genç unsurlardan mürekkep geniş bir camianın sık-

let merkezini teskil eder. Bu günün istinatgâhı gençlik olduğu gibi yarını ki yine o olacaktır.

Başiboş bırakılan en kıymetli kuvvet menbâlarının istifade noktai nazarından neticesizliği anlaşıldığı içindir ki bu gün milli varlığımızın esasını teşkil eden ve idamesini kuvvetli omuzlarında tutan gençliğimizi teşkilâtlandırmış bulunuyoruz.

En büyük feyzi, Ebedi Şefimiz, Nurlu güneşimiz Yüce Atamızdan aldık.

Ne mutlu ki su günün hayırlı direktiflerini ve kat'i başarılarını da onun ve Ulusunun en yakını olan eşsiz kahramanımız Milli Şef İsmet İnönü'ye borçluyuz.

Bu günümüz bol nazariyelerden fazla ameli iş ve teknik güdür. Sağlam vücudun taşıdığı sağlam dimağdır ki aynı zamanda kudretli irade kaynağı olmaktan kendini alamamıştır. Son asırların harikalar dolu tekâmül seyrini takip eder.

Bizde, eski ve yeni okulların hayat şartlarını karşılaştırmadan bile gençliğimizdeki büyük tarakki farklarını bütün inceliği ile sezişte gecikmiyeceğimizi zannediyo-

ruz. Düne kadar mühim bir ilim yuvası sanılan medreselerin bozulmuş, çürük havası içerisinde tekrarlamalarla vaktini heba eden gençliğe, bu günün her türlü imkânları dahilinde çalışan okullarımızın yetiştirdiği gençliği bilmem ki nasıl kıyas için zihnimizi yormağa cüret edebiliriz.. Bereket ki dünü görenler henüz içermizdedir. Dünün asıl gençliğini de tarlası başında ve tezgâhı önünde rastlıyoruz. İtimadımız kavidir, damarlarımızda dolaşan temiz kanımıza. Yarın daha çok çalışacağız, yarın daha genç, daha çok genç ve daha çok dinç bulunacağız.

Bu bir yurt doğuran dünyanın gençliği, emindir ki yarın bir dünya yaratacaktır. Bu günün gençliği !

Biz, ömrünce at sırtında dolaşan, kıt'alarasıp giden yaman bir neslin evlâdıyız. Spor, bizim hakkı ki varlığımızdan doğan ve ona bağlı içtimâî bir keyfiyettir.

Türkün gücü, Türklüğün şiarıdır. Türkün bu günkü gençliği Ebedi Şef'in her an kulağında çınlayan kudretli hitabesinin bütün mâna ve şümulünü bugün tam manasiyle bilen bir gençlik haline gelmiştir.

"Bize, en hakiki varlığı ve en

medeni hayat izlerinde yürüme kudretini bahşeden Yüce Ata., Her gün aramızda yaşayan ebedi varlığımız önünde Türk gençliği-
nin şurada minnet ve şükran bor-
cunu bir kere daha tekrarlamak istiyorum.

Önünde eğildiğimiz bu büyük varlığın sayesinde ki bu gün yurdumuz, temiz kalpli, çalışkan, mert, irade ve karakterine sahip bir gençlik yuvası haline gelmiştir.

Bu gün teşkilâtlandırılan bir spor hareketi karşısındayız. Her genç Türk bu teşkilâtın birer faal üyesidir.

Ruhî, ahlâkî ve içtimâî haya-

tımızı düzeltecek bu ideal gençlik faaliyetleri gün geçtikçe hızını arttıracaktır.

Varolsun Milli Şef Kahraman İsmet İnönü... Ulu Atamın açtığı çığır üzerinde bütün bir milletçe yürümekten ve Ulusunu bir parça daha ileri götürmek için bütün feyzi ve bütün kudretiyle çalışmaktan geri durmamaktadır. İnönü'nün mert yürekli kahramanından ulusumuzun beklediği de zaten bu idi.

E! Türk gençliği! Bu günkü davamız dünden daha geniş ve daha şumûllüdür.

Millî şuurumuz hepimizi vazife başına davet ediyor.

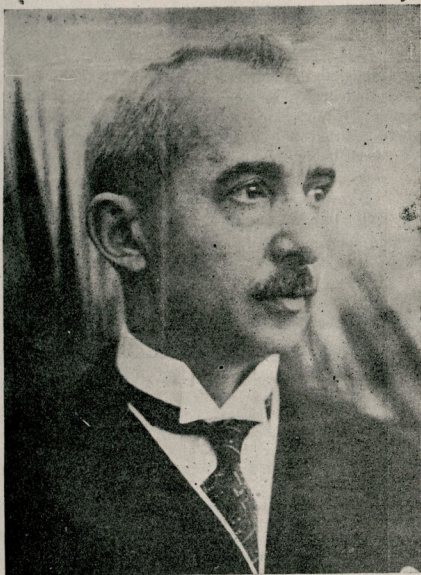
DİCLE

Mavi hayaller gibi,
Tüle bû'ülû Dicle
Pembe rüyalar gibi,
Sanki örülû Dicle.

İçin hicran selimi ?
Esen sabah yelimi ?
Mavi saçın telimi ?
Kalbimin gölü Dicle !

Sende sevinç sesi var,
Bir şafak gölgesi var,
Baharın nefesi var,
Gökler sümbülû Dicle ...

Ş. TEKİN

Millî Şefimiz

MİLLÎ ŞEF'İMİZ İSMET İNÖNÜ'ne TAZİM ve HÜRMET NEŞİDESİ

Sayın Nafia Vekilimiz Fuat Cebesoy'a ithaf

*Dar olmaz ve yorulmaz o demir el, o çelik kol
Her gün açacak inci döşenmiş yeni bir yol
Varlık ve saadet sunacak millete bol bol
İsmet İnönü çok yaşa, sen çok yaşa, var ol*

*Azmindeki şiddetle iradendeki kuvvet
Vermekte cihan uskuna bir baş'a siyaset
Ez'den "ATATÜRK'e,, yine eşsin ne kıyaset
İsmet İnönü çok yaşa, sen çok yaşa, var ol*

*Gözler sana bakmakta ve dünya heyecanda
Sulh bayrağını sen dikiverd'in de Lozan'da
Yoktur sana benzer o büyüklükte cihanda
İsmet İnönü çok yaşa, sen çok yaşa, var ol*

*Tarihte geçen İnönü de bir zaferindir
O şan ve şeref şahikası burcu yerindir
Her sahada meşhud eserler eğerindir
İsmet İnönü çok yaşa, sen çok yaşa var ol*

*Bir inci gibi ruhî asalet sade fin var
Bir ay gibi göklerde kurulmuş şerefin var
Hep hak ve adalet denilen tek hedefin var
İsmet İnönü çok yaşa, sen çok yaşa, var ol*

*Var ol ki o varlık nice bin meş'ale yaksın
Her bir bakışın yurduna şimşek gibi çaksın
Neş'eyle refah ülkede seller gibi aksın
İsmet İnönü çok yaşa, sen çok yaşa var ol.*

M. Rüşdü Ayaz

BİR TARİH

19 MAYIS

K. Baykal

Bundan 26 sene evvel, yine bu sene gibi dünya alt üst oluyordu. Büyük harp adı verilen hengâmeye, Osmanlı devletinin ihtiyar ricali de milleti sürüklemişti. Yalnız bir kumandan, Mustafa Kemal, harbin ve idarenin türlü vaziyet ve şekillerini uygun görmüyor, ve bir taraftan da millî birlik ve istiklâl için fedekârlıktan çekinmiyordu. O devletin hayatın ve millî bütünlüğü Çanakkaledeki kahramanlıklarıyla kurtardığı gibi şehrimize kadar inmiye çalışan düşmanın buraları istilasına da mani olmuştu.

Harb belası dört sene sürdü, ihtiyar devlet ve müttefikleri mağlup oldu. Galipler memleketimizi taksime başladılar. Ulaşamadıkları yerlerimizi koparıp manda haline getirmeğe de çalışıyorlardı. Bu suretle hürriyetimizi yok etmek, istiklâlimize son vermek yolunu tutmağa çalışıyorlardı. Hür ve mustakil yaşamış ve öyle yaşamak kanında ve ruhunda bulunan bu koca millet vaziyeti hazmedemiyor, için için kıvranıyor kendisine büyük bir rehber, bir mürşit arayordu. Millî kudretin timsali olan Büyük mürşit, Mustafa Kemal (Atatürk) milleti bu büyük kudret ve ruhunu kavramış, istediklerini yapacak bir kudret ve liyakatla harekete geçti.

Merkezi Erzurum olan üçüncü ordu müfettişliği vazifesile İstanbuldan ay-

rılacak. Son temasları esnasında Babı-ali ricali ihtiyar vezirler ne yapılacağını sormuşlardı. O büyük kahraman Celâdet gösteriniz. Cevabını vermişti. Hakikat halde celâdet gösterecek Türk milleti ve onun mürşidi idi. Aziz dostları Miralay İsmet bey (Millî Şef İnönü) ve Fevzi paşa (Maraşal) İstanbulda, vaziyetten her zaman büyük mürşide haber vermekruh ve fikrile kalmış, Atatürk ufak bir Türk gemisi ile İstanbuldan ayrılmıştı. O gün, sui tesadüf güzel İzmirimizde işgal ediliyordu. İşte bu çıkış, millî hayatımız ve istiklâlimizin kurtulması için atılan ilk adımdı. Atatürk üç günlük bir yolculuktan sonra Samsun'a çıkmıştır 19 Mayıs 1919. İşte bu tarih istiklâlimiz için yapılacak mücadelenin ilk günüdür, bu tarihin ehemmiyeti budur.

BİR HİTABE

Osman Ocak

Gönüllerimiz ve kalblerimiz varhile dop dolu olan İnönü'nü başımızın üstünde tutmak törenini yapmak için toplanmış bulunuyoruz.

Evimiz en bahtiyar bir gününü yaşamak heyecanları içindedir.

Umumi ve şahsi endişelerimizden bizar olduğumuz, en büyük felâketlerle karşılaştığımız zaman İnönü'nü hatırdan geçirmek bu kederleri uyutmaya ve felâketleri silip gidermeğe ayrı ayrı ve hep birden yeğane mucizeli çaremiz değildir ?

İnönü'nün varlığı dertlerimizin yokluğu demektir. Bilirsiniz ki hastalıkların en müdhişi manevi olanıdır. Başımızda bu büyük kudret dururken biz böyle bir hastalığın mevcudiyetinden bile haberdar değiliz. Ve olmamakta haklıyız.

Cihanın alt üst olduğu şu zamanda çelik bir irade halinde dip diri durmanın sırrını onun azım ve kudretine ve başımızda oluşuna borçluyuz.

Bu yüksek varlık, milletin bir ve beraber olduğunu ispat için geceli gündüzlü tahammül edilmez meşgaleleri arasından zaman ayıarak imzalarıyle kıymeti bin kere

daha yükselmiş fotoğraflarını lutuf etmekle milleti minnettar kılmışlardır.

Partinin bu çok yerinde fırsatı kaçırmamış olması, heyecan ve imanımıza bu kudret kaynağını kazandırması vesilesini şükranlarımızın en derinile karşılarız.

Cihanın ve tarihin malı olan bu dehanın abidesi istisnasız her Türk'ün varlığında esasen ebedileşmiş, bir timsal halindedir.

Çocuklarımızın maneviyatını efsanelere benzeyen kahramanlık-larile doldurduğumuz kıymet biçilmez bu varlığın necip resimlerle itmam etmiş oluyoruz.

Gözlerimize, bakıma doyum olmaz bedii ziyafetler çekiyoruz.

Söze başlarken arzettiğim gibi kalplerimizde, damarlarımızda yaşıyan İnönü'nü şeref mevkiine geçirmekle başımızın ve gözlerimizin de derin ihtiyaçlarını karşılamış oluyoruz.

Kurtarıcı, koruyucu, yaşatıcı ve yükseltici İnönü'nün manevi ve maddi huzurunda bu münasebetle ihtiram ve takdisin en enginile bir daha eğilelim arkadaşlar!

Millî Şef İnönü'nün imzalı fotoğrafları Halkevi salonuna talik edilirken ev reisi O. Ocak tarafından varilen bir hitabe

ARTIK OĞULLARI ve ŞEHRİMİZDEKİ ESERLERİ

K. Baykal

Artık oğulları ismini taşıyan Türk beyleri Diyarbakır, Mardin Harput'ta, hatta bir zaman Halebe kadar uzanmış beylikler vücuda getirmişlerdir. İsimleri, unvanları, ve eserleriyle Türk benliğini ve Türk kültürünü yaşatmış olan bu beylerin babaları Eksik oğlu Artık Selçuk ordusunda muvaffakiyetli hizmetlerle tanınmış bir kumandandı. Filistin fütuhatından sonra Selçuk padişahı sultan Tutuş tarafından Kudüs'e vali tayin edilmiş. Tanınmış iki oğlu, Sukman ve İlğazi, babalarının ölümünden sonra Filistin'deki Latin prenslerine mücadeleleriyle tanınmışlar. Kudüs'ü Fatımi halifeleri ellerine geçirinceye kadar muhafaza etmişler, 489 H. 1096 Milâdi. Kudüs Fatımiler eline geçtikten sonra Sukman Urfa'ya, İlğazi Irak'a çekildi. Sukman 495 H. (1101) de Hasan Keyf vilâyetine tayinden sonra orada Hasan Keyf artıkları devletini kurdu.

Salâhaddin Eyyubi (1) fetihleri sırasında, orduda çalışan, çok fedekârlık gösteren Artık oğullarından Sukman-Sökmen-oğlu Davut

oğlu Kara Arslan oğlu Nureddin Mehmed'in arzusu üzerine Diyarbakır'ı İnal sülâlesinden halâ yaşadığı anlaşılan Ebül-Muzaffer Cemalüddin Mahmud bin İlâldı ile Beysan oğullarından Bahaüddin Mes'ud (Gülraz-Kitabesinde böyle okunuyor.) Elinden aldıktan sonra kendisine verilmiştir. Sene 579 H. (1183)

İkinci bir Artık şubesi Hasan Keyf ve Amid (Sukmaniye) şubesinden ayrılarak Harput'a gitmiş ve 581 (1185) de Anadolu Selçukları gelinceye kadar 631 H. (1233) yaşayan bir devlet olmuştur.

Üçüncü bir Artık şubesi Mardinde kurumuş 498 H. Artık oğlu İlğazi tarafından kurulan bu devlet 300 sene kadar yaşamıştır. Bir aralık Diyarbakır bu Mardin artıkları beylerinin eline geçmiştir.

Nureddin Mehmed Diyarbakır'ı Hasan Keyf merkezine bağladıktan sonra 581 (1185) de ölmüş, yerine oğlu Kutüddin Sukman (Mes'ud) geçmiş, devlet merkezi Diyarbakır olmuştur. Mes'udiye medresesi bu zatın yaptırdığı ilim

[1] Arkadaşım S. Saveri ile birlikte hazırladığımız müsveddeden bazı parçalar alınmıştır.

eseride, Urfa kapısının, o zaman-
dan kalma demir kapıları ve
kartal kabartmalarını taşıyan ki-
tabesi de onundur.

Kitabeden bir parça :

Melikül-ümera Alp inanç bigu
Kutluğ beğ ebül-fetih Mehmed bin
Kara Arslan bin Davud bin Suk-
man bin artık.

Sene 579 H. Mes'udiye med-
resesi 595-596

Bu zat 597 (1200) de ölünce
yerine kölelerinden Eyas geçmek
istemiş isede vaziyetten Hısn
Mansur'da bulunan Mes'udun
kardeşi Salih Mahmud (Nasrud-
din) hemen gelerek Diyarbakır'ı
Eyas'tan almıştır. Hapishanedeki
600 tarihli kitabe, Yedi kardeşler
ve Evli Beden burçları 605, un
fabrikasının içinde kalan mesud
kapı ve dağılmış bulunan kitabe
605, bu eserler bunun zamanında
yapılmıştır.

Salih Mahmud 618 (1221 veya
1222) de ölmüş yerine oğlu melik
mes'ud ebül-feth (mevdud) geçmiş-
tir. Mes'udiye medresesinin bir
kısımını da bu zat yaptırmış,
medrese içinde ve medresenin
arkasında, Ulu Cami avlusundaki
sıra kemerlerin arkasında bulunan
kitabe bunu gösteriyor. 620 H.

Bunun zamanında Diyarbakır'a
Eyyubi sultanı Melik Kâmil oğlu
Melik Salih Necmeddin ile gelerek
Mevdudan almışlar. Mevdud Mı-
sırda ikamete memur edilmiş
yerine müstakil bir emir (veya
sultan) olarak oğlu Melik Salih'i

ipka etmiş. Bu suretle Diyarbakır
Eyyubilerin eline geçmiş. Eyyubi-
lerin bir şubesi Burada kurulmuş-
tur. Şimdiki Lise pavyonunun
arkasındaki iki yuvarlak burç bu
zamanın tamirini taşıyor. (Kitabe-
lerinden bir parça : Ebül-fetih
Eyyub ibin el-sultan el-melik
el-Kâmil ebu el-meali Mehmed bin
ebi Bekir bin Eyyub) Sene 634 H.

Anadolu Selçuklarından Alâed-
din Keykubad, Hasan Keyfe'ya
kadar uzanmış bulunan Eyyubi-
lerle sühriyet peyda etmiş. Daha
sonra Gıyasüddin Keyhusrev II
zamanında da hakimiyet devam
etmiş, bu zatın biricik eseri Ulu
cami divarına hakkettirdiği fer-
mandır. (Kitabesinden bir parça :
Rûsime bi el-emr el-âliyyi el-aza-
miyyi el-sultaniyyi el-azamiyy...) Sene 639 H.

Fakat bir zaman sonra Mardin
artıkları Diyarbakır'ı ellerine ge-
çirmişler. Ulu camideki su kitabe-
si (Sene 684 H.) ile ferman ve
camiin tamir kitabesi 734, 735 H.
bu devrin güzel vesikalarındır.

Melik Salih'in fermanından bir
parça: El-mersum bi el-emr el-se-
refiyy el-aliyy el-mevleviyy el-sul-
taniyy el-azamiyy el-melikiyyel
salihîyy halledallahü sultanehu...)

Bu zat Lice'nin yanındaki
Atak kalesine kadar gitmişler.
Atak minaresindeki kitabe onu
gösteriyor.

Bu eserlerden sonra tarihi ve-
sika Akkoyunlu padişahı Uzun
Hasan tarafından bırakılmıştır,
Sene 863 H.

DİYARBAKIR ŞAİRLERİNİN YEGÂNE ÜSTADI HAMÎ'nin BİR MERSİYESİ

Süleyman Savcı

Dağ kapısı semtindeki Camiunnebi (Peygamber camii) nin kurşunlu kubbesi arkasında, iki ağacın loş gölgesinde saklanan, zarif işlemeli tel kubbe'n altında dört kemer içinde bulunan hatire [1] nin şimal cephesinde granit taşların yüzüne kabartma olarak yazılan bu manzumeyi (gerek edebi gerek tarihi kıymeti itibarile) kariyerimize sunmayı çok faydalı bulduğumuz için kaydediyoruz.

Mavi boyalı (boya artık silinmek üzeredir), aradaki altın yıldızlarla süslenmiş rozetler arasına sıkıştırılan çok nefis bir Osmanlı nesh'i ile yazılan bu manzume meşhur Hamî'nin bir mersiyesi olup Köprülü zade Abdullah paşa'nın zevcesi Zübeyde hanıma aittir. Şair girizgâh olarak, sefinei alem'in kararsızlığından şikâyetle alemi sersem eden mezaliminden başhıyarak vefasız dünyanın felâketlerini saymıya çalışıyor. İşte beşerin dünya içindeki mevkiini binbir elemle sarsıp yıkmaya çalıştığını anlatmak için şu beytleri yazıyor :

Cihanı tire dil-ü mest-ü sergiran etmiş
Drîğ keştii âlemde yok sükûnû karar
Felekte mihr ile meh sanma taci biserdir
Hezar kelle yemiştir bu şiri merdümhar
Hevamıdır bu keşakeş demadem olmadadır
Drahti ömrüne amed şüdi nefes minşar

Sonra zamanenin vefasızlığından şikâyetle bunun su üstündeki (Nakş ber ab) nakış olduğuna gök kubbede beliren

[1] Bu kubbe altında Zübeyde hanım ile kızı Leylâ'nın granit taştan yapılmış süslü mezarları vardır. Her ikisinin başları ucundaki taşlarda küçük birer mersiye vardır. Bunlarda Hamî Amidi'nindir. Türbe tamire muhtaçtır, onarılması için âlâkadarların himmetini rica ederim.

yıldızların yüzmesine işaretle benzetmiye ve isbata çalışıyor:

Sana bu lüccei nil'i-de sabihâtı nûcum
Zemane nakşı ber ab olduğun eder iş'ar [2]

Akibet kararsız cihanda her ferdin ayrılıp eshabı kabir-
den olacağını ve yekdiğerini takiben mekabire geldiklerini
ve geleceklerini kemali teessürle beyan ederek :

Gelüp mekabire eshabı kabr peyderpey
Veli kamusu muhacir yanınca yok ensar

Beyitlerini ilâve ve bu muhacirlerin yardımcısı (Ensar) ı
olmadığını kaydediyor. Nihayet çar naçar fani âlemin
ormanlarında yaşayan insanların (ne kadar çekinirlerse
çekinsinler) akibet ölüm arslanının pençesine düşeceklerini
içten gelen bir yeis ile anlatıyor :

Bu bişezar-ı fenada ne denlû kılsa hazer
Kişi gazanferi mürge düçar olur naçar

Ötedenberi her ferdî beşerin, vefasızlığından feryad ettiği
çerh'in daima âdetinin vefasızlık olduğunu ve zerre kadar
olsun böyle fedekâr bir haslata malik olsaydı Zübeyde hanı-
ma karşı esirgememek lâzım geldiğini yazarak :

Olaydı zerre kadar fıtratında resmi vefa
Zübeyde hanıma eylerdi çerh nahemvar

Mısralarını tanzim ediyor. Bundan sonra samimiyetle ve
vukufu tam ile Zübeyde hanımın maddî ve manevî fezailine
intikal ederek şunları yazıyor :

Vücudü pakine piraya olsalar ne aceb
Haya-ü refet-ü ismet sedat-ü hilm-ü vekar

Daha sonra bu hanımın babası Hanikin müftüsü Feyzul-
lah efendinin muhassenatını, ilmini, fazlamı tadada çabşarak
diyor :

Yegâne duhteri müftiye Hanikin idi ol
Kerimeî kerem-asar, kîdvetül-ebrar

[2] Olduğun kelimesi olduğunu takdirindedir.

İmam-ı ekmel-üefdal sadefçei esrar
 O pişvayı sübül varisi ulum-i rusûl
 Elinde şem-i hüda idi kilki gevherbar
 O bur hanife şiyem kâstani mekremetin (Ebu hanife dek
 Fuhulü nase huda eylemişti nasiyezar me) ve kiasitanı
 Şuai fazlı karib-ü baide ruşendir
 Cibali şahika üzere nühüfte olamı nar

Beytlerinden sonra Feyzullah efendiye bırakıp Zübeyde hanımın zevci Köprülü-zade Abdullah paşaya nakli kelâm ediyor, ve paşanın melâsinini tadada başhyor.

Zübeyde böyle eb'in binti bahusus oldu
 Cihanda zevcei paşayı mekremet kirdar
 Sepihri madelete mah hac Abdullah
 Nizamı mülki miledir vezir-i âlîtebar
 Çırağı adle ziy dade Köprülü zade
 Şeref bulur ana dara olursa hacibdar (fekki izafetle haci-
 Seni saadet ile eyledi huda mahdum bidar takdirindedir)
 O hanedane ki olmaz muhassehatı şümar
 Ced-ü eb-ü ah-ü am-ın veziri mührpezir
 Ki buldu din-ü düvel bunlar ile şan-ü şiar
 Misali merkezi alem siyaset-ü adl'in
 Olunca dairei devleti cihana medar
 Mutia neyşeker oldu o hamei müşkin
 Aduye ateşi suzan o tigi saika bar
 Deri himayetine dahil olsa pervane
 Dönerdi tükmei mercane camesinde şerar (Tükme, düğme
 O zibi sadri keremdir ki etti damanın demektir.)
 Cenabı hazreti hak melsemi şifahi kibar
 Meğer kim olduğunu çerhi kinever bilmez (Ciyar takır şî-
 Ki böyle zatı şerife reva görür âzar vesile bilmezmi
 demektir.

Mumaileyhin bu kadar mezayayı âliyeyi haiz olması do-
 layisile bu felâketlere uğramaması icabettiğini umarken bir-
 denbire rücu ederek bu büyük zatın dahi felâket hedefi
 olabileceğini ehâdisi şerife ve ayatı kerime ile izah ediyor:

Galat dedimki olur emsel belâsı eşedd
 Hadis (emsel) hayrul-veraeder izhar [Hadise işaret]
 (Leneblüvenneküm) eyler bu nükteye ima [Ayate işaret]
 K olur hücumu belaberr-ü facire miyar (Ki olur demektir.

Bilirdi emseli nas olduğun hudaıı altm
Bu ibtilâlar ile andan etti istihbar
Zübeyde hanım ile rişde bendi ülfet iken
Zemane etti bu akdi kûsiste aharkâr

Bundan sonra tekrar Zübeyde hanımın muhassehatına
dönerek içtimai mevkiini ve gençliğini yad ederek samimi
teessürlerle şunları kaydediyor :

Zübeyde şem'i şebistani izz-ü rif'at idi
Şefiri kabre düşüp ahir oldu şem'i mezar
Ki abı ruyine eyler kasem dür'i şehvar
Acebmi sayesine hasret olsa ruyi zemin ?
Ki vechi pakini hurşid görmemiş zinhar !
Henüz goncei âmalı naşûküfte iken,
Henüz levhâi ömründe almamışken bar !..
O nahli nevresi hake beraber ettiği diriĖ
Terahhum etmedi hayfa zemanei gaddar
Neşimen olmuş iken ana sadrı tahtı revan
DiriĖ tahtai tabuta oldu şimdi suvar
Girip sefinei tabute eyledi ahir
Bu tahtapare ile sahili bihişte gûzar

Mahir ve yüksek kalemi ile de mevcudatın bu yese iş-
tirak ettiĖini şu hüsnü talillerle ifade ediyor :

Sarardı arızı hurşid ah-ü hasretten
Kebudi camelere girdi çerhi kecreftar
Misali didei Yakubi gümüşüde Yusûf
Hücumu girye ile çeşmi meh spidü nizar
Şefak değil görünen nahuni hilal ile çerh
Boyandı kanına ettikte harişi ruhsar
Zemane el yudi çuh böyle bir içim sudan
Geyerse çeşmei hayvan siyahlar yeri var

Bu mısralardan sonra bu tezađ da ne kadar ulvi ve de-
rin teessürler ifade eder :

Dihenden ah çıkar şimdi girdibad âsa
Oıurdu sinelere tûde tûde gird-ü gubar
Bu suziş ile çü ühdud sine ateşhiz
Bu gamla dide çü tennur Nuh tufanar

Bu matemden dolayı kıyamete kadar halkın zübeyde
hanım için feryad ve figan etmesini temenni yolunda diyor ki:

Figân olursa gerek haşre dal kavle bu guvah
Olur (figân) dahi tarihi fevt edince şûmar

Ve kelimesini feryad etmek için bir tarihi vefat olarak işaret ediyor. Daha sonra merhûmenin ruhi için duaya başlıyor ve şunları kaydediyor.

Bu cangüdaz-ü cigersuz eda yeter Hamî
Mezarı pakine nakli duayı kıl isar
İlâhî muhsinedir kıl ziyade ihsânın
Edip erikei firdevsde rasûlüne car
Sadefveş iki elin dürri mağfîret ile pür et
O nahli taze tehidest ise misali çınar

Bundan sonra son mısraın lefî neşri müretteple kaydini yapıyor ve vefat tarihini ebced hesabı ile ve tam tarih olarak tesbit ediyor.

Bu lef-ü neşri müretteple söyledim tarih
Ola Zübeydeye cennetle hur, menzil-ü yar

Mersiye burada bitiyor. Her mısraı bilâistina belîğ ve fasih birer bediâdır. Teşbihler müblegadan ve gülûvden azadedir. Şair ise pek samimi görünüyor. Rivayete göre zevcesi için Abdullâh paşa bir müsâbaka açmış. Diyarbakır-daki şairlerin hemen hepsi iştirak etmiş, fakat hiç birinin yazısı müşârûn ileyli tatmin edememiş. Hamî'nin bu manzumesini görünce matem arkadaşım diye samimiyetle kucaklamış ve onu büyük ihsanlara nail etmiştir. Bu mersiyeyi mütalaa ederken şair Baki'nin Kanûni Sultan Süleyman'ın vefatı hakkındaki ateşin mersiyesi hatırıma geldi. bu mersiye ise (zannedersen) o mersiye kadar canlı, samimi ve şaheserdir. Bunun için haminin Diyarbakır şairleri arasında en yüksek payede bulunması ile zevk ve iftihar duyartır.

KİRA AKDİ — ADİ İCAR

Hâkim Muavini : Muazzez Tümer

Bu yazımda borçlar kanununun maddelerini saymaktan ve hukukî prensipleri ilmi ve kanunî mahiyette anlatmaktan ve bir hukukçuya hitab etmekten ziyade tatbikatta pek çok tesadüf ettiğim basit noksanlar ve hatalar yüzünden binnetice davaları reddolunarak lüzumsuz ve fuzulî pek çok masraflara giren ve işlerinden kalan ve kendi kendilerine haklarını "olması lâzım geldiği" şekilde takip edemiyerek,, ziyaa uğratan aziz Diyarbakır halkı ile kira akdi üzerinde umumî mahiyette hukukî bir konuşma yapacağım. Bu suretle halkımıza hem kendileri için çok faydeli ve hem de mahkemelerinizin işlerinin lüzumsuz yere çoğalmasına mani olacak hukukî bilgileri hatırlatmış olursam ileride melhuz pek çok zararların ve masrafların önüne şimdiden geçmiş bulunacağım kanaatındayım.

Biz hakimler davaların müsbet, menfi derhal neticelenmesinden ziyade hakkın tam manasıyla en kısa zamanda hak sahibine iadesini arzular ve bunu kendimize şiar ederiz. Bu büyük hazzı, hak

ve hakikatı meydana çıkararak her iki tarafın olduğu kadar, efkârı umumiyeyi ve kendi kanaat ve vicdanımızı tatmin edecek mahiyette verdiğimiz kararlarda duyarız. Münevver kimselerin yapacağı birinci vazife, halkı tenvir etmek ve halkın gideceği yolları çizmek ve göstermektir. Bende bu vazifemi Diyarbakır Halkevi dergisi ile yapmağa çalışırken bana bu imkân veren Halkevi Reisine ve okuyucularına bu husustaki teşekkürlerimi bildirmeyi de bir vazife addederim...

Şimdi asıl mevzuumuza gelelim :

Adi icar nedir? Kısa bir tarifile "ücret mukabilinde kiraya verenin, bir şeyin kullanılması için kiracıya terketmesi hakkında kiracı ile kiraya verenin yaptıkları bir akitir.,,

Şu hale nazaran kiracı, kiraya verene ait her hangi bir şeyi kullanacak ve fakat mukabilinde bir bedel verecektir.

Kira akdi iki suretle olur I — Mukavelesiz, yani şifahi II — Mukavele ile, yani yazılı,

Birinci kısım, her iki tarafın serbestçe konuşup anlaşarak ayda muayyen bir bedel verilmek şartı ile o şeyi kiracıya terketmekten ibarettir. İkinci kısım ise, tarafların, yani akidlerin bu konuşup anlaşmalarını isterlerse daha bir takım hususî şeraitide ilâve ederek bir senet yapmalarıdır.

Kanunumuz yazılı akdi, yani mukaveleyi tervic etmiştir. Sebebi, mukavele yapılırca her iki tarafın mükellefiyetleri tayin edilmiş ve haklar korunmuş olur. Kira akdinde taraflara düşen bir takım hak ve vazifeler vardır. Kiraya verene düşen vazife: Kiraya verdiği gayri menkulâtı veya şey'i akidden maksud olan kullanmağa salih bir halde kiracıya teslim etmek ve akid müddeti zarfında bu halde bulundurmak ile mükelleftir. Böyle yarmadığı, yani intifau ehemmiyetli surette azalacak halde teslim ederse kiracı akdi feshe yahut ücretten münasip bir miktarın tenzilini istemeğe selâhiyettardır. Binaenaleyh yazılı mukavelede kiralanan şeyin vasfı ve ne vaziyette teslim edileceği yazılacağından şayet mukaveledeki tarzda teslim olunmazsa kiracı tazminat isteyebileceği gibi derhal akdi feshetmek hakkını da haizdir. Kanun burada kiracıyı korumuş ve yazılı mukavele ile hakkını aramasını kolaylaştırmıştır. Yazılı mukaveleler daima mu-

ayyen müddetlidir. Binaenaleyh müddet hitamında her iki taraf gerek zımnî ve gerekse sarîh olarak mukaveleyi tecdit etmezlerse müddet hitamında kiraya veren tahliye talebinde bulunabilir. ve bu talebini dava açmadan icraya müracaat suretiyle kolaylıkla yaptırabilir. Mukavele bu suretlede kiraya verenin hakkını korumuş ve kolaylaştırmıştır. Lâkin mukavelesiz, yani şifahi kira akdinde ise mutlaka akdin feshi için kanunî tarifat dairesinde ihbar etmek ve ihbardan sonra muayyen müddet beklemek ve sonra da sulh mahkemesine müracaat etmek zarureti vardır. Demekki tahliye işlerinde de yazılı mukavele kiraya vereni korumuş oluyor.

Her hangi bir şahıs muayyen müddetli mukavele yaptıktan sonra hiç bir sebep yokken daha güzel bir ev veya dükkân bulduğundan bahisle keyfiyetin istediği tarihte akdi bozamayacağı gibi o gayri menkulde pek rahat ettiğinden bahislede kiraya veren arzu etsin, etmesin kendi kendisine istediği müddetçe oturamaz. Bu ufak misallerle yazılı mukavelelerin faydalı bulunduğunu görülmektedir.

Diyarbakırda yapılan kira mukavelelerinde bilhassa nazarı dik katı celbeden bir noktayı kaydedim: Gerek Noterlikçe ve gerekse Belediyece tanzim olunan veya

tasdik ettirilen yazılı kira mukavelelerinin hususî şartlar kısmında "Bir veya birkaç aylık kira bedeli verilmediği takdirde akdin fesh edileceği,, yazılmaktadır. Halbuki kira bedellerinin verilmemesi ile akid derhal fesh edilemez. Ancak kira bedellerinin ödenmesi hakkında kiracıya ihbar edilerek şayet icar altı ay veya daha fazla müddetli ise 30 günlük mehil ve daha az müddetli ise 6 günlük mehil verilmesi kanunen icabettiği gibi, bu mehil hitam bulduktan sonrada kiracı parayı ödemiş ise o takdirde akdin feshi için lazım gelen ihtarı tekrar yapması yine kanuni icabattandır.

Şu hale nazaran kira mukavelelerinde "Akdin derhal feshe dilediği hakkında,, şart konulması kanuna uygun bulunmadığından bu suretle yapılan mukaveleler batıldır ve hiç bir kıymeti kanuniyesi yoktur. Mukavelesiz kira akdi gibi muamele olunur. Binaenaleyh yapacağımız kira mukavelelerinde kanuna aykırı bu gibi şartlar koydurmamağa dikkatle ihtimam etmenizi bilhassa kaydederin.

Kiracı tarafından kiralanan gayri menkulün tamirâtı hakkında yapılacak ihtar kiraya veren itaatla onu akiddeki bulunduğu hale ircaa çalışacak ve daima kullanılmağa ve intifaa salih bir vaziyette bulunduracaktır. Bu va-

zife, gayri menkulün idamesi ve uzun müddet sahibine fayda ve menfaat temin etmesi bakımından kiraya verenin ve kira müddeti devamınca rahat bir surette kullanmak cihetinde de kiracının lehinde bir harekettir.

Kiracıya düşen vazifelere gelince: Kiracı, kiralanan şeyi kullanırken tam bir ihtimam daire-sinde hareket ve bina içerisinde oturan diğer kiracılara karşı icabeden vazifeleri ifa ile mükelleftir. Bu suretle kiracı kiraladığı gayri menkulü daima kendi malı imiş gibi, ihtimamla ve dikkat sarfederek kullanacaktır. Aksi takdirde kanunumuz bu gibi kiracıları maddeten cezalandırmış ve tazminat vermekle mükellef tuttuğu gibi yaptıkları akdi de müddeti hitam bulmadan kanuni yollar da-iresine feshedebilmek hakkını kiraya verene tanımıştır.

Kiracı, kira bedellerini akid mucibince veya kira bedellerine dair akidde şart yoksa mahalli adet ile muayyen zamanda tedeye mecburdur. Diyarbakır'da mahalli adet kira bedellerinin ay be ay ve peşin olarak verilmesi yolundadır. Kiracı kira bedellerini verirken mukabilinde kiraya verenden mutlaka imzasını havi yazılı bir vesika alması kiracının menfaati bakımından lazımdır. Zira, kira bedellerinin verildiği hakkındaki iddia ve müdafaaların

şahitle isbat olunamayacağı temyiz içtihadındadır.

Kira bedelleri verilmediği takdirde yukarıda izah olunduğu üzere kanunî usul dairesinde kira akdini feshetmek hakkı kiraya verenindir. Kiracının kendiliğinden kiraladığı gayri menkulatta bir takım tamirat yapmağa ve masraf çıkarmağa hak ve selâhiyeti yoktur. Yalnız kendi kusurundan münbais olmıyan ufak tefek ayıpların kiraya verene ihbar etmek şartıyla masrafı kiraya verene ait olmak üzere kiracı izale edebilir. Faraza, bir odanın duvarında bir kısım yerinin sıvasının düşmesi veya bir iki camının kırılması gibi.. Fakat asıl tamirat kiraya verene aittir. Kiracı tamirat hakkında kiraya verene ihbaratta bulunup munasip mehil vererek bekleyecek ve şayet bu mehil zarfında kiraya veren tamirata teşebbüs etmez ve tamir ettirmezse kiracı yine kanun dairesinde akdin feshini ihbar edecektir. Şu hâllere nazaran kiracı "Kiraya verene ihbar yaptım, mademki gelip tamir etmemiştir, ben tamir eder, kira bedellerine mahsub ederim... Diyerek kendiliğinden tamirata asla girişemez. Şayet böyle bir şey yaparsa kendi zararını mucip olur.

Kiralanan şeyin mükellefiyeti ve vergileri kiraya verene aittir. Fakat bu şeyin alelade kullanı-

ması için lâzım gelen temizlik ve ıslah masrafı kiracıya aittir. Kanaatıma göre badana temizlikten madut bulunduğundan kiracıya ait bulunması lâzım gelir.

Birinci kiracı kiraya verene zarar verecek mahiyette bir tebeddül olmamak şartıyla kiralanan şeyi tamamen yeya kısmen bir üçüncü şahsa icar edebilir, amma birinci kiracı ikinci bir kiracının efal ve harekâtına da dikkat edecek, onunda aynı kendisi gibi ihtimam göstermesine gayret edecektir. Kanun bunu icap ettirdiği gibi, insaniyet ve cemiyet hayatı da bunu istemektedir. Şayet, dikkat etmezse zarar hususunda kiraya verene karşı birinci kiracı mesuldur.

Şimdi bilhassa halkımızı daha çok alakalandıran akdin feshine yani tahliye kısmına geçiyorum.

Tetbikatta en çok tesadüf ettiğimiz davalar tahliye davalarıdır. Nedense kiraya verenlerle kiracılar bidayette tatlı tatlı anlaşarak mukavelelerini yapıyorlar, fakat sonunda ekseriyetle bozularak ayrılıyorlar. Ya kiracılar; paranın yüzü tatlı geldiğinden kira bedellerini vermemek veya gayri menkule zarar vermek suretiyle kiraya vereni mutazarrır ediyorlar veya o gayri menkulden memnun kaldıklarından müddet bitse de çıkmak istemiyorlar.

Kiraya verenlere gelince; onlar da günbegün değişen iktisadi vaziyetten ve bu günkü siyasi durumun tevhit ettiği buhranlardan istifadeye kalkarak bu gün kiraya verdiği gayri menkulünü yarım bir başkasına bir kaç kuruş fazla vermek düşüncesile veya bir başkasının bir kaç kuruş fazla kira vermek talebi karşısında evvelki kiracısını çıkartmak huyasına düşüyor, veya gayri menkulün yapılması icabeden tamirata yanaşmamak suretile kiracıları izrar ediyorlar. ve bu suretle ekseriya sonu acı bir ayrılış oluyor.

Tahliye davalarının umumiyetle sebebi kira bedellerinin verilmediği ve müddeti bittiği halde tahliye edilmediği iddiasından ibarettir.

Ekseri kiraya verenler kanunun şekil ve tarifatina uygun hareket etmediklerinden davalarını kaybetmekte oldukları görülmektedir. O halde kanuni şekil nedir, nelere riayet lâzımdır.

Akdin feshi ile tahliye istenir. Akit ya müddetinden evvel veya gayri muayyen müddetle tecdid edildiği ahvalde fesholunur. Müddetinden evvel fesih talep olunabilecek ahvali yukarda yazmıştık. Yani, kira bedelleri verilmediği veya akdin icrasını tehammül edilmez bir hale getiren sebepler hususunda fesih talep olunur.

Her iki halde akdin feshi için kanun dairesinde ihbar şarttır.

Bu ihbarın nasıl yapılacağı hakkında kanunumuzda bir şekil vaz olunmamıştır. Evvelce temiz içtihadatı bu ihbaratın noterlikçe ve yazılı olarak yapılması lâzım geldiği yolundaydı. Lâkin son temiz içtihadatı ihbarın şekle tabi olmayıp nasıl olursa olsun mutlaka yapılması meşrut bulunduğunu yolundadır. Yeterki bu ihbarat ispat olunabilsin. Demek'ki şifahen ve şahit huzurunda ihbarat mümkünür.

İHBARATIN MEVZUUNU TEŞKİL EDEN ŞEYLER :

1 — Mefruş apartmanlar yahut müstakil odalar ki "temyiz" içtihadına nazaran evler de müstakil odalardan maduttur., Yalut süknaya mahsus mefruşat hakkında yapılacak ihbarın bir aylık müddetin hitamı için iki hafta evvel yapılması lâzım geldiği. Yani, bunlardan birinin tahliyesi talep edildiği takdirde iki hafta evvel ihbar yapılmalı ve aynı zamanda bu iki haftalık müddetle birlikte bu müddetten evvel kiracı kiraladığı şeyi ayrıca iki hafta daha kullanmış olmalı ve şu hale nazaran kiralanan şeyin kiracıya iki haftalık ihbar müddetiyle birlikte mutlaka asgari bir ay terkedilmiş olması şarttır.

2 — Yazıhane, dükkân, ma-

gaza, tezgâh, mahzen, samanlık ahır, ve mefruş olmyan apartımanlar için de mahalli adetince muayyen en yakın vakit için ve böyle adet yoksa altı aylık bir müddetin hitamı için ve her iki halde yani, bu numarada sayılan mezkûr gayri menkulât için ihbarın üç ay evvel yapılması lâzımgeldiği. Yani, bunlardan birinin tahliyesi talep edildiği takdirde mutlaka üç ay evvel ihbar yapılmalı ve aynı zamanda bu üç aylık müddetle birlikte ve bu müddetten evvel kiracı kiraladığı şeyi "Mahalli adet varsa en yakın vakit için sayet böyle bir adet yoksa, Üç ay daha kullanmış olmalı ve şu hale nazaran kiralama şeyin üç aylık ihbar müddetiyle birlikte asgari 6 ay kiracıya terk edilmesi şarttır. Kanunumuz bunlarda kiraya verenin akdi feshetdiği takdirde kiracının müşkil vaziyetlerde kalmamasını temin bakımından münasip mühletler vermiştir.

3 — Diğer menkul şeylerde her istenilen zaman için ve üç gün evvel ihbar yapılarak akdin feshi mümkündür. Binaenaleyh tahliye davası açılmazdan önce bu suretle kiracıya ihbarat yapılmalı ve kiralanan şeyin ne'vine göre yazılan müddetlerin geçmesi beklenilmeli ve sayet bu müddetler zarfında kiracı tahliye etmezse sulh mahkemesine müracaat olunarak tahliye davası açılmalıdır.

Yazılı mukavele ile yapılan

kira akidlerinde mukavele müddeti hitam bulunca mukavele icraya vazolunmak suretiyle mahkemeye müracaat olunmadan derhal tahliyesi istenilebilir.

Şifahi akidlerdeki tahliye anlatılan şekilde olduğu gibi mukavelelen müddeti bitmeden akdin feshi de yine aynı usûle ve mehillere tabidir. Şifahi akidlerde yani mukavelesiz tahliye davalarında belediye hududı dahilinde sayılan yerler için icar akar nizamnamesine müsteniden evvel emirde konturato cezaı nakdisi de yatırılmalı ve ondan sonra dava ikame olunmalıdır.

Kira akdi yapılmadan ve mal sahibinin rızası olmaksızın gayri menkulatı işgal edenler hakkındaki açılacak tahliye davaları ise fuzuli işgalden dolayı tahliye olduğundan ihbarata hacet bulunmayıp kıymeti nazara alınarak doğrudan doğruya ait olduğu mahkemeye müracaat olunması icabeder.

Bütün bu suallere riayet ederek davasını ikame eden ve ihbarat hakkındaki vesaikini ve konturato cezaı nakdisini yaptırdığına dair makbuzunu ve mukavelesini birlikte getiren şahısların davaları asla sürüncemede kalmıyarak hem kendilerini lüzumsuz masraflardan koruyacakları ve hemde mahkemeleri fuzuli yere işgal etmemiş olacaklarından bu umumî bilgi göz önünde tutularak hareket olunması kendileri ve mahkemelerimiz bakımından faydalıdır.

DİYARBAKIRLI BİLGİNLER ve OZANLAR

R E F E T

A. Şevket Kavut

Diyarbakırda, Süleyman çelebinin Mevlidinden daha çok okunan (Mevlid-i Refet) adlı eserin sahibidir. Abdullah Tayyarın oğludur. 1834 (1250 H.) senesinde şehrimizde doğdu. Şaban kâmi [efendi] den bir müddet ders aldıktan sonra Urfa, Antep, Halep vilâyetlerini gezerek oralardaki bilginlerden de faydalandı. Daha sonra (1864 te) Atik valide Sultan medresesinde, müderris Ankaralı kara Hüseyin Hâmid adlı zattan ders olarak tahsilini ikmal etti. İki sene sonra Babiâli, Buhârî hocahğına tayin olundu.

Söylendiğine göre: «Orta boylu, beyaz ve kına sakallı, küçük ve kırmızı yüzlü zayıf bir zat» idi..

1903 (14 cemaziyel-âhire 1321 senesinde vefat etti. Mezarı Karaca Ahmed kabristanındadır. Mekki adlı bir şair İbrahim Refetin vefatı için aşağıdaki tarih manzumesini yazmıştır.

«Babiâlinin Buhârî haccı danışveri
Ol edibi hoş sühan, gitti fezayı hikmete
Bitti erzakı mukadder terki dünya eyleyüb
Dış kirası olmağa azm etti semti cennete
Bir elinde keşkûli cer, bir elinde arzıhal
Şimdi serdi postunu artık civarı rahmete
Yazdığı Mevludî pâki boynuna talik edüb
Gıpta ol cerrare kim çıkdı huzurı hazrete
Söyledim firkatle Mekki mucemi tarihini
Gitti İbrahim Refet bargâhı izzete»

Mevlidinden başka yazdığı bazı manzumelerde vardır. Örnek olarak «Tezkire-i Şuarayı Âmid» deki gazelini aşağıya yazıyorum :

G a z e l

Cihâtı ruyi yarı zülfi fitne perver almıştır
Habeş sultanı gûya şark ilinden kişver almıştır.
Sevadı hat değil yüz gösteren izharı şevketle
Şehinşahi rûhi sudaniyandan asker almıştır.

(Sonu var)

YENİ ÇIKAN HALKEVLERİ DERGİLERİ ARASINDA

Kâzım Baykal

Mart Nüshaları (Halkevimize gelenlerdir.)

Gediz Sayı 47 Manisa tarihine dair vesikalar adlı yazıda Evliyaçelebi ve Manisa adı ile seyahatnameden parçalar alınmış, Manisa notları III, Türk inkılâpçılığı yazısının devamı iyi yazılardır. Fakat insan yazılar arasında daha esash fikirler arıyor.

Dıranaz Sayı 44. Sinop halkevinin bu mecmuasında okunacak bir şey bulamadım. Mecmuanın sonu olarak görünen 8 ci sayfada (İçindekiler) yazılmış. Bu yazı nüshanın tarih, cilt ve sayısı ile beraber mecmuanın ilk kapağının üstüne yazılır. Bu suretle mecmuayı okumak isteyen kolaylıkla aradığını bulur. Bu sayıda mün-derecat sütunundan sonra kitap sütunu şeklinde manzumeler var. Galiba bunlar bilahare toplanarak kitap olacak. Bunlar broşür halinde ve mecmuadan ayrı basılmalıdır.

Partinin bir emrinde son kapağa Halkevlerinin çıkardığı mecmuaların adları yazılması lâzım-

ken herhalde unutulmuş olacak.

İnanç Sayı 49. Bu nüshada etüt bitaraflığı, Halk edebiyatının yeni şire tesirleri yazılarından sonra tekâmül ve dehlilleri yazısında Darven sistemi hakkında icmal yapıyor. Edebiyat yazısı olarak Zileli Rifat, Folklor, Tabaklarda peştemal kuşanma, Denizli'de yerli usulü düğün. Bibliyografya Frikya baş peskoposları adlı eser hakkındaki tahlil iyi ve faydalıdır.

Görüşler Sayı 33 Mart. Adana Halkevinin bu mecmuasında Anadolu'nun ilk tarih devirlerine giriş yazısında prehistorik devre ait yazıların üç safıfeli bir icmalı var. Trahom ve neticeleri adlı yazının ikincisi bu civar halkının okuyacağı faydalı bir yazıdır. Ramazan oğulları türbesi yazısı resim ve Arap harfli kitabelerle tamamlanmış mahalli bir tarih etüdüdür.

Fikirler Sayı 214 Mart. Vatan terbiyesi, Türklerde ahlâk felsefesi, Deniz imparatorlukları ve Türk denizciliği adlı ve geçen nüshadan devame den yazısı okunmalıdır.

Antalya Sayı 22 Mart Antalya vilâyeti tarihi güzel bir icmaldir. Antalya'dan Anamur'a doğru, tarihi yazısı Evliya Çelebi seyahatnamesinden iktibaslarla başlar. Fidan dikimi yazısı uzun ve aynı zamanda mahalli ziraatçıları çok ilgilendiren kıymetli bir yazıdır. Narenciye ziraatı mümkün olan her yerde merak ve dikkatle okunmalıdır.

Tifüs ve lekeli humma yazısı da köylüyü alakadar eden mücmel bir muhtıradır.

Yazılarda mürettip hataları fena. Meselâ baş yazıda (1914 harbinin tanzimat borçları) deniyor, her halde (Tazminat) olacak.

Kaynak Sayı 97 Şubat Balıkesir Halkevinin bu dergisinde Osmanlı Türklerinin Rumeli'ye geçişleri 628 Hicri tarihinden itibaren Osmanlı devletinin inkişafı tebarüz ettiriliyor. Karesi oğlu İzmir vakfı güzel bir vesikadır.

Dıranaz Sayı 45 Nisan. Sinop Halkevinin bu dergisinde 23 nisan ve İnönü mevzuları etrafındaki yazılardan başka köylümüz adlı bir yazı daha var. (İçindekiler) yine derginin sonunda yazılı.

4 Eylül Sayı 26—42 Nisan.

Sivasın bu dergisi ağaç sevgisine ait yazılara, bu hususta

bir folklor ve ata sözlerine tahsis edilmiştir.

Akpınar Sayı 50—51 2 ncı Kânun, Şubat. Niğdenin bu mecmuasının kabında 1940, ilk sahifesinde 941 yazılı. Çoktanberi elimize geçmiyen bu mecmuanın bu nüshası oldukça iyi yazıları ihtiva ediyor. Halk edebiyatı hakkındaki konferans türlü örnekleri de ihtiva ediyor. Çocuk sıhhatine ait öğüt nevinden ufak bir yazıdan sonra bilhassa türkler elinde Enegil yazısı eski harfli kitabeler ve vakfiyelerle güzel tarihi malûmatı ihtiva ediyor.

Derginin arkasına Halkevleri-neşrettikleri dergileri yazmalı, partinin emri icabıdır.

Başpınar Sayı 25 Mart. Gazi Antep'in bu mecmuası lehçeye ait notların 12 ci yazısı (Tabirler klîşe cümleler, meşhur sözler) Arif Bilen'in mektuplarından güzel parçalar, adetler ve oyunlar, gece toplantıları, halk inanmaları ve âdetlerinden Beddualar, İstiklâl savaşından hatıralar, bu güzel bir tarihi menkıbedir. Kitabelere ait bir sayfalık malumat var, sonunda kitap sütunlu ilâve yine var.

İnanç Sayı 50 Nisan. Denizli'nin bu dergisinde kavimlerin muhaccret sebepleri (konferans) Halk türkülleri ve maniler, tekâmül ve delilleri II Folklor.

HALKEVİ HABERLERİ

Mayıs ayında evimizdeki faaliyetin hulasası :

Konferanslar :

Dil edebiyat komitesinin tertip ettiği konferans serisine göre şu konferanslar verilmiştir.

1 — Ziraat memuru Süleyman Bölükoğlu tarafından Hoperlörlerle Ekim ve fidan hakkında :

2 — 19 Mayıs töreni fevkalâdde heyecanla ve büyük bir gençlik gurubu tarafından yapılmış , bu arada Rezmi Tong ve Ali tarafından sahada sözler söylenmiş.

3 — Aynı günde Yusuf Esmer Hoperlörlerle günün önemini anlatmış.

4 — Aynı gün Çınar kazasına, komitelerden seçilen bir hey'etle gidilmiş orada Osman Ocak Köylü ile bir hasbihal yapmışır.

5 — Halkevleri Müfettişi Münir Soykam tarafından salonda ve Radyofonik olarak sıhhi bir hasbihal yapılmış.

6 — Hakim muavini Muazzez Şehrimizde en mühim bir hukukî mesele olan Akıt ve icarın hukukî ve kanunî cihetlerini tebarüz ettiren bir Hoperlörde işittirilmiştir.

7 — Seyfi Alpan tarafından Hoperlörde Tarih ve İnkılâp mevzulu bir konferans verilmiştir.

8 — Milli Şef İsmet İnönü'nün fotoğraflarının taliki töreni münasebetile Osman Ocak tarafından bir hitabe yapıldı.

9 — Şehrimize sureti mahsusada teşrif eden Doçent Mahmut Kuloğlu tarafından Salonda ve Radyofonik olarak beynelmîl mübadelede ziraat maddelerinin ehemmiyeti hakkında güzel bir konferans verildi.

Törenler :

1 — 19 Mayıs günü sahada yüzlerce sporcu gençten mürekkep bir idman hareketi yapıldı. Müsabakalar tertip edildi. Bu suretle heyecanlı bir milli gün yaşandı.

2 — Milli Şef İnönü'nün Kıymetli İmzalarını taşıyan fotoğrafları ihtiram salonuna kalabalık bir kütle huzurunda ve lâzım gelen ihtiramla asıldı.

Geziler :

19 Mayıs günü Çınar kazasına gidiildi. Orada oyunlar eglenceler, güreş ve koşu müsabakaları tertip edildi. Halkevinden götürülen hediyeler dağıtıldı.

Temsil :

(Bir gönül masalı) piyesi temsil edildi. Salonda halka neşeli bir gece yaşatıldı.